

Видатна постать української медицини: штрихи до портрету Феофіла Яновського (до 165-річчя від дня народження)

Д.В. Добрянський¹, Г.Л. Гуменюк^{2, 3}, І.В. Качан¹, Р.В. Корольова¹, І.П. Тарченко¹, Н.В. Тарченко⁴, П.Ф. Дудка¹

1. Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця, м. Київ, Україна
2. ДУ «Національний науковий центр фтизіатрії, пульмонології та алергології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України», м. Київ, Україна
3. Національний університет охорони здоров'я України ім. П.Л. Шупика, м. Київ, Україна
4. Журналістка, м. Київ, Україна

Конфлікт інтересів: відсутній

РЕЗЮМЕ. Стаття описує життєвий шлях славного київського лікаря Феофіла Яновського. Розповідається про його походження, батьків, обставини виховання. Розкриваються причини, які спонукали його присвятити своє життя медицині. Особливу увагу приділяється викладачам медичного факультету Київського університету святого Володимира, які сформували базу знань і світогляд науковця. Описується стажування Феофіла Яновського в найкращих для свого часу інститутах і клініках Франції та Німеччини. Розповідається про заснування Феофілом Яновським у Києві бактеріологічних лабораторій. Окреслюються основні віхи його професійного шляху. Дається стисла інформація про сутність головних наукових праць ученого. Описуються досягнення Феофіла Яновського як гуманіста й новатора, що випередив свій час. Описується безкорисливість як особистісна якість лікаря. Особливу увагу приділяється шанобливому ставленню до Феофіла Яновського звичайних жителів Києва, його популярності серед містян.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Яновський, бактеріологія, бактеріологічна лабораторія, туберкульоз, Олександрівська лікарня, бактеріологічний інститут, Київський військовий госпіталь, бальнеологія, інфекційні хвороби.

Outstanding figure of Ukrainian medicine: touches to the portrait of Feofil Yanovsky (to the 165th anniversary of his birth)

D.V. Dobrianskyi¹, G.L. Gumeniuk^{2, 3}, I.V. Kachan¹, R.V. Korolyova¹, I.P. Tarchenko¹, N.V. Tarchenko⁴, P.F. Dudka¹

1. Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine
2. SI "National Scientific Center of Phthisiatry, Pulmonology and Allergology named after F.G. Yanovsky of the NAMS of Ukraine", Kyiv, Ukraine
3. Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine
4. Journalist, Kyiv, Ukraine

Conflict of interest: none

ABSTRACT. The article describes the life path of the famous Kyiv physician Feofil Yanovsky. It tells about his origin, parents, and upbringing circumstances. The circumstances that prompted him to dedicate his life to medicine are revealed. Special attention is paid to the teachers of the medical faculty of St. Volodymyr Kyiv University, why formed the knowledge base and worldview of the scientist. The internship of Feofil Yanovsky in the best institutes and clinics of France and Germany is described. It tells about the establishment of bacteriological laboratories by Feofil Yanovsky in Kyiv. The main milestones of his medical journey are outlined. Brief information on the essence of the researcher's main scientific work is given. The achievements of Feofil Yanovsky as a humanist and innovator who was ahead of his time are described. Selflessness is described as a personal quality of the doctor. Particular attention is paid to the respectful attitude towards Feofil Yanovsky of ordinary residents of Kyiv, his popularity among the townspeople.

KEY WORDS: Yanovsky, bacteriology, bacteriological laboratory, tuberculosis, Olexandriv Hospital, Bacteriological Institute, Kyiv Military Hospital, balneology, infection diseases.

Його знали всі кияни. При житті про цю надзвичайну людину ходили легенди. Коли він помер, за труною йшли сотні тисяч людей. У місті навіть зупинили роботу підприємства, а місцеві хулігани обірвали з клумб усі квіти, щоб покласти їх біля труни, і міліціонери ніяк їм не перешкождали в цьому [1].

24 червня 1860 року в містечку Миньківці Подільської губернії в сім'ї чиновника губернського управління державного майна Гаврила Яновського народився син, якого назвали Феофілом. Цікаво, що до цього старовинного старшинсько-шляхетського та священницького роду Гоголів-Яновських належав і видатний письменник Микола Гоголь.

Для маленького Феофіла батько був величезним авторитетом, саме він дав йому той базис, на якому зросло все багатство світогляду майбутнього лікаря. Свого часу Гаврило Яновський закінчив Головний педагогічний інститут у Санкт-Петербурзі. Мав енциклопедичні знання, володів трьома іноземними мовами – грецькою, латинською та польською. Захоплювався мистецтвом, передаючи все це й своїм дітям. Завдяки батьку Феофіл навчився грати на скрипці та співати. А мати, Ганна Матвіївна, надзвичайно добра жінка, зігривала всю сім'ю теплом любові та турботи (рис. 1).

Також сім'я мала велику бібліотеку, й одна з книжок там була особливою – «Миргород» Миколи Гоголя з дарчим підписом. Дуже природно, що Феофіл з дитинства захоплювався читанням.

У 1870 році батько отримує підвищення, родина переїжджає до Вінниці. Феофіл прямує до самого Києва, де починає навчатися в Подільській прогімназії (1874 року заклад реорганізований у Третю київську гімназію), вступивши відразу до 2-го класу. На вибір життєвого шляху юного Феофіла вплинули сумні події, які переживала його сім'я. Важко захворіли матір і брат Сергій. В останнього діагностували туберкульоз. Тоді Феофіл вирішив стати лікарем, щоб навчитися справлятися з такими недугами, та вступив на медичний факультет Київського імператорського університету святого Володимира [2].

І закрутило його у вирі студентського життя. Викладачами в університеті були видатні науковці та новатори свого часу – Н.А. Хржонцевський (патолог і гістолог,

відкрив першу київську поліклініку й організував перші в Російській імперії науково-популярні лекції для простих людей), В.Б. Томса (фізіолог, вивчав шкіру людини, кровота лімфообіг, кровоносні й лімфатичні судини, чутливість та іннервацію), В.О. Караваєв (хірург, засновник вітчизняних офтальмології, отоларингології, ортопедії та травматології, проктології й нейрохірургії), О.Х. Рінек (хірург, який розробив метод радикального оперативного лікування гангрен кишківника та кишкових нориць), О.С. Яценко (хірург, який здійснив успішну гастростомію, першу в Російській імперії, розробив метод вільної пересадки шкіри, одним з перших застосував асептичне лікування ран у військово-польових умовах), Є.І. Афанасьєв (терапевт, першим у Києві описав випадок діагностування «поворотної» гарячки, разом з меценатом М.А. Терещенком створив Безоплатну лікарню для чорноробів), І.О. Сікорський (психіатр, психолог, першим у світовій науці почав застосовувати експеримент при вивченні дитячої психології, заснував у Києві Лікарсько-педагогічний інститут для розумово відсталих і нервових дітей), К.Г. Трітшель (клініцист, фтизіатр, невролог, сприяв побудові міської лікарні, створенню бактеріологічної станції, організовував нічні чергування лікарів для надання допомоги бідним удома – прообраз сучасних станцій швидкої допомоги) [3].

Ці видатні науковці звертали увагу на талановитого студента. Іван Олексійович Сікорський запропонував йому спеціалізуватися на нервових хворобах, кафедрі яких, щойно створену, очолював. Проте своєю спеціалізацією той вибрав мікробіологію. А Карл Генріхович Трітшель пізніше, в скрутний час, допоміг Феофілу Гавриловичу з роботою.

У кожному виші є викладачі, яких усі люблять, такі, що поблажливо ставляться до студентів, до кого прагнуть потрапити на екзамені, щоб отримати добру оцінку. А є й ті, кого бояться, як вогню. На медичному факультеті нічним кошмаром усіх студентів був професор Володимир Олексійович Бец, який викладав анатомію (рис. 2).

Непересічна особистість, засновник учення про цитоархітектоніку – клітинну будову кори головного мозку, який першим описав гігантські пірамідні клітини, він був дуже

Рис. 1. Родина Яновських. Ф.Г. Яновський – перший ліворуч (джерело: <https://ostrohcastle.com.ua>)

Рис. 2. Професор В.О. Бец (джерело: <https://naurok.com.ua>)

вимогливим до студентів. Приймаючи екзамени, любив ставити хитрі запитання, відповідь на які вимагала не просто знань, а й уміння мислити. Утім, коли іспит складав Феоділ Яновський, процес перетворювався на жваву та цікаву розмову двох науковців – учителя й учня. Про те, як розвиваються кістки нижньої кінцівки та яким чином можуть розташовуватися судини головного мозку, вони могли дискутувати довго, із захопленням [2].

Іншим учителем для Феоділа Яновського став героїчний Григорій Миколайович Мінх, який завідував кафедрою патологічної анатомії (рис. 3). Він зробив величезний внесок у вивчення інфекційних хвороб. Довів, що лепра – заразне захворювання. Також вивчав сибірку та встановив, що кишкова й легенева форми цієї хвороби мають єдине походження.

А ще поставив на самому собі експеримент з поворотним тифом. Він вивчав перебіг хвороби, відмовляючись від лікування, та довів, що захворювання передається з крові в кров через кровососних комах [4]. Цей професор сказав мудрі слова, які назавжди закарбувалися в душі юного Феоділа: «Вивчаючи анатомію, треба бачити не трупа людини, а хворого, який помер».

Університет мав чудові лабораторії, де Феоділ Яновський опанував найпередовіші для свого часу методи досліджень. Він був найкращим у своєму випуску 1883 року, проте після закінчення альма-матер роботи не отримав. Лише через кілька місяців почав працювати позаштатним ординатором госпітальної терапевтичної клініки, а також приймати хворих у себе вдома, на Андріївському узвозі, в будинку № 17. Заробити вдавалося небагато, бо всі пацієнти його були бідні люди, мешканці київського Подолу. Про скрутне становище колишнього свого студента дізнався К.Г. Трітшель і запросив його на свої домашні прийоми як асистента. Потім Феоділ Гаврилович працював у лазареті Києво-Подільської духовної школи.

Лікар усього себе віддавав своїй праці. Часто власним коштом наймав доглядальницю, яка чергувала біля ліжка важкохворого, або залишався сам. Він одразу заслужив велику пошану, і про нього йшла слава як про лікаря, що робить дива.

У госпітальній терапевтичній клініці розпочав він наукову діяльність. У 1884 році опублікував своє перше

Рис. 3. Професор Г.М. Мінх (джерело: <https://www.bsmu.edu.ua>)

дослідження «Спостереження над дією каїрину при деяких інфекційних захворюваннях», яке отримало дуже схвальні відгуки в колег. Зокрема, його вчитель К.Г. Трітшель сказав, що вірить: майбутні праці молодого науковця «освітлять усе це темну будівлю нашої медицини» [5] (рис. 4).

У 1886 році Феоділ Гаврилович їде стажуватися до Франції та Німеччини. Там він проходить практику в славетних інститутах і клініках, знайомиться з роботою світил – основоположника сучасної бактеріології й епідеміології Роберта Коха; хіміка, мікробіолога та фармацевта Луї Пастера, що відкрив принципи вакцинації, мікробної ферментації та пастеризації; основоположника сучасної патологічної анатомії та клітинної теорії Роберта Вірхова [1].

Повернувшись до Києва, Феоділ Яновський організовує першу в місті бактеріологічну лабораторію. А сам тим часом, прагнучи вдосконалити власну лікарську майстерність, влаштовується скромним помічником прозектора на кафедрі фізіології в професора Київського університету Ч.І. Чирьова [5].

У 1888-1889 роках пише низку інших цікавих і дуже корисних для киян праць: «Бактеріологічне дослідження Дніпровської води в Києві», «Бактеріологічне дослідження снігу», «Діагностична цінність дослідження крові на наявність

Рис. 4. Ф.Г. Яновський (джерело: <https://ostrohcastle.com.ua>)

І ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

тифозних бацил». Він створює першу в Україні станцію туберкулінізації [6].

У 1890 році Феофіл Гаврилович захищає докторську дисертацію «До біології тифозних бацил». Після цього знову ненадовго залишає Київ – їде за кордон, щоб вивчати дію туберкуліну Коха, потім до Санкт-Петербургу, де працює в інституті експериментальної медицини, в лабораторії патологоанатома, бактеріолога й епідеміолога В.К. Високовича.

У 1891 році, повернувшись до Києва, пише для звичайних людей брошуру «Про сухоти», в якій дає практичні поради про те, що треба робити, коли в домі є хворий: збирати мокротиння в окремих посудинах, ретельно дезінфікувати приміщення тощо.

Крім бактеріології, приділяє велику увагу й іншим напрямкам – фізіології та патології травлення, хворобам нирок і легень.

У 1892 році здобуває звання приват-доцента, його обирають прозектором і завідувачем лабораторії Олександрівської лікарні. У 1898-му очолює в ній терапевтичне й інфекційне відділення. За його сприяння на території закладу відкрили бактеріологічну станцію [5]. До нового місця

служби він ішов пішки від свого дому на Андріївському узвозі. Шлях не близький, це займало близько 40 хвилин, але Феофіл Гаврилович мав звичку під час ходьби на роботу запам'ятовувати нові англійські слова, адже він був поліглотом, знав декілька мов, вільно читав іноземну наукову періодику. В Олександрівській лікарні він мав невеличку квартиру в підвальному приміщенні й, коли містом прокотилися погроми, ховав там євреїв [1].

У цей час Феофіл Гаврилович докладав зусиль до заснування Товариства для боротьби із заразними хворобами та Бактеріологічного інституту на Батієвій горі [5].

У 1901-му було створено Київське товариство для боротьби із сухотами й Феофіл Гаврилович стає активним його членом. Піклується про збір товариством коштів і відкриття в Пущі-Водиці протитуберкульозного санаторію. Також сприяє перетворенню на курортну зону містечка Боярка та відкриттю курорту в Миргороді (рис. 5, 6).

Бальнеологічна тематика його взагалі дуже цікавила: відпочиваючи на курортах, він безоплатно працював, забуваючи про відновлення власного здоров'я. Наприклад, проводячи відпустку в м. Кранце, він щоранку їздив

Рис. 5. Залізнична станція курортного містечка Боярка. Початок ХХ століття. Старовинна поштівка (джерело: <http://starkiev.com>)

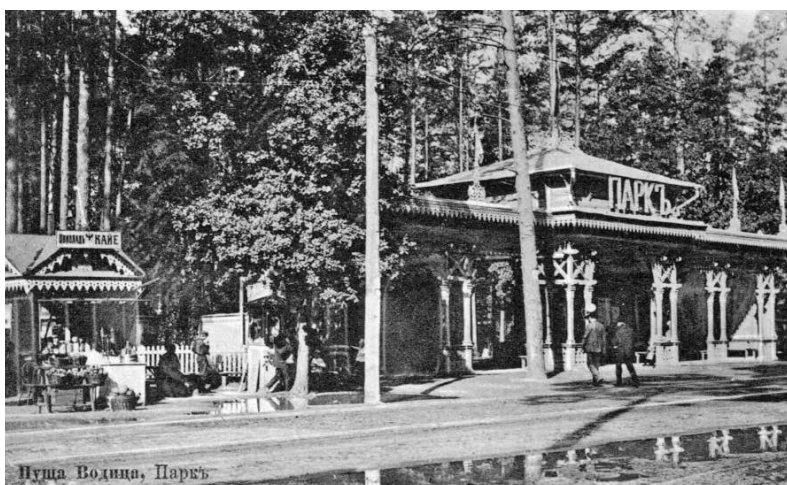

Рис. 6. Парк «Пуща-Водиця». Початок ХХ століття. Старовинна поштівка (джерело: Апостроф Київ)

до недалекого м. Кенігсберга, щоб допомагати хворим у клініці професора Ліхтгейма, одночасно вивчаючи методи лікування й організацію бальнеологічної справи [7].

Тоді ж у співавторстві з В.К. Високовичем пише знакову статтю «До симптоматології та патогенезу сиркової пневмонії», в якій стверджує, що цю пневмонію спричиняє змішана інфекція туберкульозної палички та диплококів.

Він був справжнім новатором, але ніколи не афішував голосно свої відкриття – про них знали хіба що учні та колеги. Зокрема, 1902 року Феофіл Яновський першим поставив прижиттєвий діагноз інфаркту легені [5]. А при лікуванні опіків стравоходу застосував подрібнені надниркові залози рогатої худоби. Це було в 1920-му, й тільки через три десятки років, у 1950-му, американський біохімік Едвард Кендалл здобув Нобелівську премію «за відкриття, що стосується гормонів кори надниркових залоз, їхньої структури та біохімічних ефектів» [8].

Можливо, через скромність Феофіла Гавриловича величезні наукові його досягнення тривалий час залишалися в тіні. Він читав в Університеті святого Володимира невеликий курс клінічної мікроскопії та бактеріології, дещо пізніше – інфекційних хвороб. У Київському військовому госпіталі організував бактеріологічну лабораторію-госпіталь, на її базі навчав бактеріології військових лікарів [9].

У 1901 році отримав серйозну пропозицію від одеситів й очолив кафедру госпітальної терапії Новоросійського університету.

У 1904-му йому запропонували повернутися до Києва й обрати завідувачем кафедри лікарської діагностики. На цій посаді він працював з 1905 по 1914 рік. Потім до 1919-го очолював кафедру госпітальної терапії. У 1916 році ректорат і вчена рада університету присвоїли йому рідкісне на той час звання заслуженого професора. Його лекції були живими та цікавими, з численними прикладами й обов'язковою демонстрацією хворих.

Серед пацієнтів Феофіла Гавриловича були дуже відомі люди – Марія Заньковецька, Іван Карпенко-Карий, Михайло Старницький, Володимир Короленко й навіть прем'єр Петро Столипін, якого смертельно поранили в Київському оперному театрі. Але він не відмовляв нікому, незалежно від статків хворого. А з багатьох учителів, учнів, колег-лікарів і священників узагалі гроші не брав. У своїй роботі з пацієнтами велику увагу приділяв психотерапії, намагаючись полегшувати стан людини не тільки маніпуляціями, а й словом.

Дуже багато опікувався дітьми. Зокрема, боровся з поширенням серед маленьких киян епідемії дифтерії. Сприяв створенню в місті системи молочної кухні – в ті роки цим займалося благодійне товариство «Крапля молока», що працювало в багатьох містах. У Києві було три відділення цього товариства, які утримувалися благодійним коштом.

Жовтневий переворот і карколомні події громадянської війни Феофіл Яновський переживав важко. До того ж у його дочки Асі виявили туберкульоз. Але доктор продовжував робити те, що й завжди, – безкорисливо служити хворим. Він був близьким до общини вірян, очолюваної отцем Анатолієм Жураковським. Її члени опікувалися слабкими та присмертними, чергуючи біля них. Доктор теж долучився до цієї благодійної справи.

Восени 1919 року родина Яновських переїжджає до Криму. Там лікар продовжує наполегливо працювати в Таврійському університеті. Очолює кафедру клінічної діагностики, нервових хвороб. Приймає пацієнтів у Симферопольській тифозній лікарні та в інших. Він залишається новатором: у статті «До семіотики та діагностики висипного тифу» першим описує кон'юнктивальний синдром. А ще сідає за написання свого фундаментального підручника «Туберкульоз легень».

У 1921 році сім'я повертається до Києва. У цей час медичний факультет університету трансформували в Київську медичну академію, а Феофілу Гавриловичу запропонували очолити кафедру факультетської терапії. Цю посаду він обіймав до кінця свого життя. Його також обирають головою Товариства київських лікарів, він бере участь у з'їздах терапевтів. На цих заходах робить цікаві доповіді, зокрема пропонує (в програмній доповіді «Сучасний стан діагностики раку шлунка» на I Всеукраїнському з'їзді терапевтів 1926 року) метод диференційної діагностики, який дає змогу відрізнити рак шлунка від виразки за характером шлункової кровотечі. При виразці кровотеча періодична, а при раку – постійна [5].

У 1927 році Феофіла Яновського обрали дійсним членом Академії наук України, він здобуває звання академіка Всеукраїнської академії наук.

Але все ж таки найпочесніша нагорода для нього – це любов пацієнтів, простих людей, які його називали «святим лікарем». У Києві про нього ходили легенди. Ось деякі з них.

Від самого початку на будинку, в якому він працював, висіла табличка «Лікар Ф. Яновський. Внутрішні хвороби». Коли Феофіл Гаврилович захистив докторську дисертацію, то вирішив замінити вивіску. Тепер на ній було написано «Доктор медицини Ф.Г. Яновський». Якось один добродій, з німців, запитав перехожого киянина: «А де тут живе лікар Яновський?». Перехожий з подивом вказав на табличку: «Ось, написано ж». «Е, ні, – відповів той, – то лікар Яновський, а це – якийсь доктор». Дізнавшись про такий випадок, Феофіл Гаврилович поставив стару табличку на місце.

Одного разу Яновський вилікував декількох поважних осіб із кримінального світу. Вдячні бандити приставили до нього охорону – міцних молодиків. Та ті якось відволіклися від своєї роботи, а доктора тим часом їхні «колеги» пограбували до нитки. Чутки про цей випадок розлетілися по всьому місту. Кияни виказували рішучість знайти та покарати бандитів. Але вранці всі викрадені речі лежали біля будинку лікаря із запискою: «Було темно, ми не бачили, що це Ви, докторе! Якби ми знали, що це Ви, пальцем Вас не чіпали б» [2].

У середині 1920-х років у Феофіла Гавриловича дедалі частіше виникають непорозуміння з представниками влади. А ще йому пропонують, майже ультимативно, очолити кафедру в Москві та стати «кремлівським лікарем», але він відмовляється [10].

У 1925 році помирає онук доктора, потім прийшла звістка про смерть доньки Асі, яка жила на той час за кордоном, у Парижі. Не витримавши цих випробувань, відійшла до іншого світу й дружина, Ганна Вікторівна.

Рис. 7. Пам'ятник Ф.Г. Яновському біля Національного наукового центру фтизіатрії, пульмонології та алергології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України (з архіву авторів)

«Не знаю. Щось не ладно все. Життя стає мені не під силу. Повсюди нещастя й горе. Нема на чому оку відпочити. Нема почуття радості від життя. Вам, молодим, це легше, а мені не під силу стає», – писав він тоді [11]. Утім, продовжує працювати.

29 червня 1928 року він почувався погано, проте консультував хворих, а потім був присутній на захисті дисертації свого учня І.В. Базилевича, асистента кафедри факультетської терапії. Там у нього розвинувся інсульт, паралізувало праву половину тіла. 8 липня «святий лікар» відійшов у вічність [5].

Останній шлях Феофіла Гавриловича кияни вимостили білими ліліями – його улюбленими квітами, що символізують духовну чистоту. Їх згодом вирізьбили й на білому надгробному хресті, що стоїть на могилі. Його відспівували трьома обрядами – католицьким, православним, юдейським [11]. Ця велика процесія скорботи насторожила владу. Вона

не втручалася в сам похорон, але згодом тих, кого вважала за ініціаторів, викликала на допити.

Доля сім'ї науковця була трагічною. Його сина Віктора, професора права, заарештували 1938 року, висунувши звинувачення в шпигунстві. Він помер через 4 роки у в'язниці. Інший син виїхав за кордон і там загинув, у Мексиці [5].

Пам'ять про дивовижного лікаря жива понині. Погруддя стоїть на його батьківщині, в селі Миньківці на Хмельниччині. Ім'я Феофіла Яновського має Державна установа «Національний науковий центр фтизіатрії, пульмонології та алергології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України», на території якої розташовується пам'ятник науковцю (рис. 7).

Його ім'я було Феофіл, що з грецької перекладається як «той, хто любить Бога». Люди називали його святим. Він був доктором, чиє подвижницьке життя відповідало його імені та стало прикладом того, якими мають бути справжні лікарі, мета життя для котрих – допомога людям.

Література

1. Розенфельд М. Випуск 2.17. Феofil Яновський. «Медицині історії. Новий погляд» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=1Q_tcleHgLm.
2. Аронов Г.Е. Феofil Гаврилович Яновский. – Киев: Наук. думка, 1988. – 144 с.
3. Яновський В.М. Біографічні відомості про академіка Теofіла Гавриловича Яновського. Збірник пам'яті академіка Теofіла Гавриловича Яновського. – Київ: ВУАН, 1930. – 786 с.
4. Міхеев А.О. Мінх Г.М. та його внесок у вивчення лепри [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/4062-minh-gm-ta-yogo-vnesok-u-vivchennya-lepri>.
5. Шипулін В.П., Назаренко Д. Академік Ф.Г. Яновський: грані особистості. *Гастроентерологія*. 2014; 2 (52): 94-101.
6. Тарченко І.П., Добрянський Д.В., Гумениук Г.Л., Дудка П.Ф., Ільницький Р.І., Кузьменко Н.М. Ф.Г. Яновський – лікар, науковець, особистість. *Астма та алергія*. 2018; 4: 54-63.
7. Передерій В., Шипулін В. Настоящие врачи. Из истории кафедры факультетской терапии № 1 Национального медицинского университета. – Киев, 2001. – 168 с.
8. Кравченко О. Теofіла Яновського пацієнти називали «святим лікарем» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.volyn.com.ua/news/133423-teofila-ianovskoho-patsiienty-nazyvaly-sviatym-likarem>.
9. Бойчак М.П. История Киевского военного госпиталя. Книга II. Киевский военный госпиталь в первой половине XX века. – Киев: Пресса Украины, 2006. – 776 с.
10. Базилевич І. Теofіл Яновський (1860-1928). *Лікарський вісник. Журнал Українського лікарського товариства в Америці*. 1955; 2 (4): 23-28.
11. Самолевська О. Лікарська справа в Україні. «Чи повернеться лікар?» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=1FkkPSKE5Uw>.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ / INFORMATION ABOUT AUTHORS

Добрянський Дмитро Вікторович

Доцент кафедри внутрішньої медицини № 3 Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця; КНП «Київська міська клінічна лікарня № 3». Канд. мед. наук.
26, вул. Чорних Запорожців, м. Київ, 02125, Україна.
ORCID iD: orcid.org/0000-0002-9513-9966

Гумениук Галина Львівна

Професор кафедри фтизіатрії і пульмонології Національного університету охорони здоров'я України ім. П.Л. Шупика; старший науковий співробітник відділення діагностики, терапії і клінічної фармакології захворювань легень ДУ «Національний науковий центр фтизіатрії, пульмонології та алергології ім. Ф.Г. Яновського НАМН України». Д-р мед. наук, професор.
10, вул. М. Амосова, м. Київ, 03038, Україна.
ORCID iD: orcid.org/0000-0001-8160-7856

Качан Іванна Володимирівна

Студентка 6-го курсу Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця.
34, пр-т Берестейський, м. Київ, 03057, Україна.

Корольова Руслана Вікторівна

Асистентка кафедри внутрішньої медицини № 3 Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця; КНП «Київська міська клінічна лікарня № 3». 26, вул. Чорних Запорожців, м. Київ, 02125, Україна.

Тарченко Інна Петрівна

Асистентка кафедри внутрішньої медицини № 3 Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця; КНП «Київська міська клінічна лікарня № 3». Канд. мед. наук.
26, вул. Чорних Запорожців, м. Київ, 02125, Україна.
ORCID iD: orcid.org/0000-0003-2955-0201

Тарченко Наталія Володимирівна

Журналістка.
Київ, Україна.
ORCID iD: orcid.org/0000-0002-1637-4811

Дудка Петро Федорович

Професор кафедри внутрішньої медицини № 3 Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця; КНП «Київська міська клінічна лікарня № 3». Д-р мед. наук, професор.
26, вул. Чорних Запорожців, м. Київ, 02125, Україна.
ORCID iD: orcid.org/0000-0001-6286-0178

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ / CORRESPONDENCE TO

Добрянський Дмитро Вікторович

26, вул. Чорних Запорожців, м. Київ, 02125, Україна.
E-mail: ddbobr@meta.ua

DOI: [10.32902/2663-0338-2025-1-55-61](https://doi.org/10.32902/2663-0338-2025-1-55-61)

References

1. Rozenfeld M. Vypusk 2.17. Feofil Yanovsky. "Medychni istorii. Novyi pohliad". Available at: https://www.youtube.com/watch?v=1Q_tcleHgLm.
2. Aronov G.E. Feofil Gavrylovych Yanovsky. Kyiv: Nauk. dumka, 1988. 144 p.
3. Yanovsky V.M. Biohrafichni vidomosti pro akademika Teofila Havrylovycha Yanovskoho. Zbirnyk pamiati akademika Teofila Havrylovycha Yanovskoho. Kyiv: VUAN, 1930. 786 p.
4. Mikheiev A.O. Minkh H.M. ta yoho vnesok u vyvchennia lepyry. Available at: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/4062-minh-gm-ta-yogo-vnesok-u-vivchennya-lepri>.
5. Shypulin V.P., Nazarenko D. Akademik F.G. Yanovsky: hrani osobystosti. *Hastroenterolohiia*. 2014; 2 (52): 94-101.
6. Tarchenko I.P., Dobrianskyi D.V., Gumeniuk G.L., Dudka P.F., Ilnytskyi R.I., Kuzmenko N.M. F.G. Yanovsky – likar, naukovets, osobystist. *Astma ta alerhiia*. 2018; 4: 54-63.
7. Perederii V., Shypulin V. Nastoyashchie vrachi. Iz istorii kafedry fakultetskoy terapii No. 1 Natsionalnogo meditsinskogo universiteta. Kyiv, 2001. 168 p.
8. Kravchenko O. Teofila Yanovskoho patsiienty nazyvaly "sviatym likarem". Available at: <https://www.volyn.com.ua/news/133423-teofila-ianovskoho-patsiienty-nazyvaly-sviatym-likarem>.
9. Boichak M.P. Istoriya Kievskogo voennogo gospiytalya. Kniga II. Kievskiy voennyi gospiital v pervoy polovine XX veka. Kyiv: Presa Ukrainy, 2006. 776 p.
10. Bazylevych I. Teofil Yanovskiy (1860-1928). *Likarskiy visnyk. Zhurnal Ukrainskoho likarskoho tovarystva v Amerytsi*. 1955; 2 (4): 23-28.
11. Samolevska O. Likarska sprava v Ukraini. "Chy povernetsia likar?". Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=1FkkPSKE5Uw>.

Dobrianskyi Dmytro Viktorovich

Associate Professor of the Department of Internal Medicine No. 3, Bogomolets National Medical University; Kyiv City Clinical Hospital No. 3. PhD.
26, Chornykh Zaporozhtsiv st., Kyiv, 01025, Ukraine.
ORCID iD: orcid.org/0000-0002-9513-9966

Gumeniuk Galyna Lvivna

Professor of Phthysiology and Pulmonology Department, Shupyk National Healthcare University of Ukraine; Senior Researcher of the Department of Diagnostics, Therapy and Clinical Pharmacology of Lung Diseases, SI "National Scientific Center of Phthysiatry, Pulmonology and Allergology named after F.G. Yanovsky of the NAMS of Ukraine". MD, professor.
10, M. Amosova st., Kyiv, 03038, Ukraine.
ORCID iD: orcid.org/0000-0001-8160-7856

Kachan Ivanna Volodymyrivna

A student of the 6th year, Bogomolets National Medical University.
34, Beresteyskiy ave., Kyiv, 03057, Ukraine.

Korolyova Ruslana Viktorivna

Assistant of the Department of Internal Medicine No. 3, Bogomolets National Medical University; Kyiv City Clinical Hospital No. 3.
26, Chornykh Zaporozhtsiv st., Kyiv, 01025, Ukraine.

Tarchenko Inna Petrivna

Assistant of the Department of Internal Medicine No. 3, Bogomolets National Medical University; Kyiv City Clinical Hospital No. 3. PhD.
26, Chornykh Zaporozhtsiv st., Kyiv, 01025, Ukraine.
ORCID iD: orcid.org/0000-0003-2955-0201

Tarchenko Nataliia Volodimirivna

Journalist.
Kyiv, Ukraine.
ORCID iD: orcid.org/0000-0002-1637-4811

Dudka Petro Fedorovich

Professor of the Department of Internal Medicine No. 3, Bogomolets National Medical University; Kyiv City Clinical Hospital No. 3. MD, professor.
26, Chornykh Zaporozhtsiv st., Kyiv, 02125, Ukraine.
ORCID iD: orcid.org/0000-0001-6286-0178